

een gevoel van een bijna onoverbrugbare afstand tussen haar en een gewone burger.¹

Door die 'afstand' waagden velen het niet, haar tegen te spreken – wie dat wèl deed, kon er overigens, op een enkele uitzondering na, zeker van zijn dat de koningin hem of haar niet voor een nieuw gesprek zou uitnodigen. Gevolg hiervan was dat de veel te idealistische kijk die de koningin op de Nederlandse samenleving tijdens de bezetting had ('één groot gezin', 'een heldenvolk'), in haar contact met de Engelandvaarders bevestigd werd in plaats van gecorrigeerd.

Daarvan valt een bij uitstek tekenend voorbeeld te geven.

Radio Oranje zond op 20 oktober '42 de tekst uit van een door 'een medewerker in bezet gebied' geschreven beschouwing of 'brief'², waarin, geheel in overeenstemming met wat men in die tijd in de illegale bladen kon lezen (bladen die sinds april '42 met regelmaat in Londen aankwamen), onderstreept werd dat veel Nederlanders persoonlijke offers voor de zaak van vrijheid en menselijkheid ontweken:

'Daar zijn duizenden die niet wakker geschud zijn door de doods klokken van deze tijd. Zij worden nauwelijks beroerd door wat om hen heen gebeurt . . . Wij hebben ons diep te schamen voor deze slappe en bange lieden, wier liefde voor waarheid en recht zich beperkt tot platonische uitingen in streng besloten kring.'

Tien dagen na die uitzending bracht de koningin een onaangekondigd bezoek aan 'Oranjarahven'. De brief, aldus een in de lente van '41 aangekomen Engelandvaarder, ir. W. den Boer,

'had Hare Majesteit onaangenaam getroffen en omdat zij zich nu temidden van deskundigen bevond, die nog kort geleden in het vaderland vertoefd hadden en tot oordelen bevoegd waren, zou Hare Majesteit graag hun mening willen horen.

Een zeeman stond direct op en gaf als zijn mening te kennen, dat de briefschrijver abuis was',

¹ Gerard Rutten in *De Telegraaf*, 1 dec. 1962, herhaald in zijn *Ontmoetingen met koningin Wilhelmina* (1962), p. 31–32. ² Het was in werkelijkheid H. M. van Randwijks hoofdartikel in *Vrij Nederland* van 8 mei '42 (II, 14); het blad werd door Radio Oranje niet met name genoemd omdat de Londense geheime diensten niet wensten dat de bezetter zou weten dat er illegale bladen in Londen aankwamen.